

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Valtionapuviranomainen

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Järjestöt ja yhdistykset ovat yleishyödyllisiä ja voittoa tavoittelemattomia ja joiden toiminnan tarkoitus perustuu tarpeeseen. Järjestöjen ja yhdistysten toiminnan rahoituksena tulee osaltaan olla oma varainhankinta, joka varmistaa toimintakyvyn myös poikkeustilanteiden varalta.

Varainhankinnan keinoja ovat esimerkiksi jäsenmaksut sekä palvelu- ja tuotemyynti sekä lahjoitukset, muut tuet ja sijoitustuotot. Tällä hetkellä käyttötarkoituksen, johon valtionavustus on myönnetty, toiminnalla saadut tuotot ja muut tuet vähentävät usein myönnettyä valtionavustusta. Järjestöjen omaa varainhankintaa kehitettäessä, on tärkeää toiminnan tuottojen ja kustannusten erottelu toiminnan luonteen mukaisesti kirjanpidossa tai muulla vastaavalla tavalla kirjanpidon ulkopuolella luotettavasti. Toiminnan erottelussa on käsiteltävä erikseen valtionavustettava toiminta, valtionavustettava varainhankinta, varsinainen toiminta, muu varainhankinta, sijoitus- ja rahoitustoiminta sekä liiketoiminta jne.

Toiminnan tulojen ja muiden tukien kohdentamisessa eri toimintoihin voi olla enemmän haasteita koskien yleisavustusta kuin erityisavustusta, jossa tuettava toiminta on tarkemmin rajattu ja määritelty. Tärkeätä on erityisesti erotella tulot, muut tuet ja vastaavat tuettavan toiminnan ja muun toiminnan välillä.

Olennaista toimintaa kehitettäessä on varainhankinnan yhtenäiset ja yhdenvertaiset ohjeet, huomioiden kuitenkin olemassa oleva lainsäädäntö ja tapauskohtainen erityislainsäädäntö. Toisaalta, on huomioitava, ettei toiminnan laajentaminen ja yhtenäistäminen johtaisi mahdollisesti lisääntyvään hallinnolliseen työmäärään valtionapuviranomaisilla tai valtionavustuksen saajilla.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Valtionavustuksia ohjaa valtionavustuslaki ja usein erityislainsäädäntö. Käyttötarkoitus yksilöidään yksittäisessä valtionavustuspäätöksessä, ja valtionavustusta saa käyttää ainoastaan valtionavustuspäätöksen mukaiseen käyttötarkoitukseen (valtionavustuslaki 11 §).

Yleisenä havaintona voi todeta, että käytännöt vaihtelevat merkittävästi valtionapuviranomaisten välillä niin yleisavustuksissa kuin myös erityisavustuksissa. Tärkeätä on kehittää yhtenäisiä ohjeita ja käytänteitä yleisellä tasolla samalla huomioiden kuitenkin olemassa oleva lainsäädäntö ja erityislainsäädäntö sekä säilyttäen valtionavustuskohtaiset ohjeet ja käytänteet tarvittaessa. Valtionapuviranomaisilla tulee jatkossakin olla päätäntävalta omien erityisohjeiden laadintaan.

Kuten raporttiluonnoksessa on mainittu, valtionavustuslain (2 luku, 6 §) mukaan valtionavustus ei saa kattaa valtionavustuksen kohteena olevasta toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyttä määrää, jollei valtionavustuksen myöntämisen tavoitteiden saavuttamiseksi välttämättömistä ja perustelluista syistä muuta johdu. Tältä osin on huomattava, että usein kyseinen kirjaus ohjaa järjestön toimintaa suuntaan, jossa muiden tulojen hankinta toimintaan on tarkoituksenmukaista omavastuuosuuden kattamiseksi. Yleinen omavastuuosuuden määrittely on hankalaa laajan ja moninaisen toimintakentän johdosta, jolloin omavastuuosuuden määrittely olisi jatkossakin lähtökohtaisesti valtionavustus- tai hakijakohtainen ja valtionapuviranomaisen määriteltävissä.

Valtionavustuksen kohdentaminen käyttötarkoitukseensa on oleellista, ja että hyväksyttävät kustannukset ovat avustettavan toiminnan tai hankkeen kannalta tarpeellisia ja määrältään kohtuullisia.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Tärkeätä on seurata avustettavaa toimintaa (valtionavustuslaki 7 luku, 36 §) ja avustusten saajien taloudenpitoa (valtionavustuslaki 4 luku). Valtionavustustoiminta tulee olla läpinäkyvää ja toiminnan tulee tuottaa tuotoksia, joita avustuksella on tarkoitus tuottaa. Varainhankinnan avustaminen ja tukeminen lisääisivät todennäköisesti järjestöjä koskevia raportointivaatimuksia. Järjestöjen varainhankinnan avustaminen ja tukeminen myös lisääisivät valtionapuviranomaisten tehtäviä. Tältä osin tärkeää tarkastella, että toiminnan kehityksen hyödyt ovat lähtökohtaisesti suuremmat kuin lisääntyvä hallinnollinen työmäärä ja kustannukset.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

On tärkeää, että järjestöjen ja yhdistysten toimintavarmuutta vahvistetaan ja vakavaraisuutta vahvistetaan resilienssin vahvistamiseksi. Yhteisten hyväksyttävien ja ei-hyväksyttävien kustannusten määrittely yleisellä tasolla on kannatettava, missä kuitenkin huomioitaisiin valtionavustusten yksilöidyt piirteet ja valtionapuviranomaisten päätäntä- ja ratkaisovalta. Kustannusten yhteneväisten hyväksyttävien ohjeiden laadinnassa täytyy kuitenkin huomioida edelleen yleis- ja erityisavustusten erilaisuus.

Omapastuuosuuden vaatimuksen keventäminen on kannatettava ajatus, mutta tässä tulee huomioida, että jatkossakin tuensaajan sitoutuminen pysyy vakaalla tasolla avustettavan toiminnan toteuttamiseen ja taloudenpitoon. Tarvittaessa vaatimus omavastuuosuudesta ja tämän määrittelystä jäisi kuitenkin valtionapuviranomaiselle.

Kokonaisuudessaan tuettava varainhankinta tulisi alkuvaiheessa olla kokeilumuotoista esim. juurikin hankeavustuksen kautta varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen. Tämä kokeilumuotoinen avustus osaltaan tukisi järjestöjen toiminnan kehittämistä, mutta myös mahdollisesti ennaltaehkäisisi suurempia haasteita suoran varainhankinnan toiminnan tukemisessa.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Valtionavustustoiminnassa panostetaan laajasti yhteiskunnallisten tarpeiden analysointiin ja vaikutusten arviointiin ja laajentamiseen. Olennaista on valtionapuviranomaisten ja järjestöjen yhteistyö, yhteisymmärrys ja yhteinen näkemys yhteiskunnallisista tarpeista, toimista ja järjestön toimintakentästä ja tavoiteltavista tuotoksista ja vaikuttavuudesta. Järjestöjen toiminnan julkisen rahoituksen on oltava pitkäjänteistä, etenkin koskien myönnettäessä yleisavustusta, jotta se turvaa järjestöjen autonomiaa ja varmistaa järjestöjen toimintaedellytyksiä. Toimilla varainhankinnan vahvistamiseksi luodaan edellytyksiä autonomialle, joka lähtökohtaisesti osaltaan varmistaa järjestöjen toimintakyvyn myös poikkeavissa tilanteissa.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa on tehty kokonaisvaltaista tarkastelua haastavassa aiheessa. Hankkeessa on jo saatu aikaan tuotoksia, jotka vaikuttavat käytännön tasolla toimintaan ja toimintaa yhtenäistävästi (mm. Valtionavustustoiminnan sanasto).

Saarukka Petri
Puolustusministeriö